

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. дпн **Жана Атанасова Янкова**, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “**доктор**”
в област на висше образование: 1. Педагогически науки
професионално направление: 1.2. Педагогика
докторска програма: Специална педагогика

Автор: Гергана Димитрова Колчакова

Тема: “Приобщаваща образователна среда за ученици със специални образователни потребности ”

Научен ръководител: проф. д.п.н Дора Левтерова, ПУ „ Паисий Хилендарски”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33- 600 от 05.02.2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” е определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема “ Приобщаваща образователна среда за ученици със специални образователни потребности” за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика. Автор на дисертационния труд е Гергана Димитрова Колчакова - докторантка в задочна форма на обучение към катедра ”Педагогика и управление на образованието” при ПУ „Паисий Хилендарски”.

Представеният от **Гергана Димитрова Колчакова** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)

- заповеди за записване в докторантура и за продължаване на обучението;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Гергана Колчакова завършва средно образование в гр. Пазарджик през 1985 г. През 1994 година завършва образователно-квалификационна степен “бакалавър“, предучилищна педагогика със специализация по дефектология в ПУ “Паисий Хилендарски“. В Тракийски университет - Стара Загора завършва преквалификация по начална училищна педагогика пред 1996 г.. През 1997 г. придобива второ ПКС в Тракийски университет - Стара Загора. Магистърска степен по логопедия придобива в ПУ “Паисий Хилендарски“ през 2005 г. В Софийския университет "Св. Климент Охридски" завършва магистърска степен по интегрирано обучение през 2006 г. Започва работа като възпитател в ПУИ „Иван Вазов“, гр. Пазарджик през 1996, а от 1997 г. като логопед в същото училище. От 1997 г. до 2006 г. е директор ПУИ „Иван Вазов“, гр. Пазарджик. От 2006 г. до 2016 г. директор на РЦПНОВДУСОП- Пазарджик, а от 2016 г. до настоящия момент директор на РЦПППО- Пазарджик. Зачислена е за задочна форма на обучение през 2016 г. в катедра ”Педагогика и управление на образованието”, Педагогически факултет на ПУ “Паисий Хилендарски“

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследователският проблем, по който работи докторантката е изцяло актуален и значим за приобщаващото образование. Неговата значимост се свързва с факта, че разработените в дисертацията проблеми третираат един особено актуален и важен за специалната педагогика проблем в теоретичен и практичен аспект, свързан с приобщаващата образователна среда и качеството на образование на учениците със специални образователни потребности. Представеният дисертационен труд съдържа

широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава много добре базисната проблематика и умело внася интересни авторски интерпретации с научна и приложна насоченост. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираните хипотези, свързани с измерване на приобщаващата образователна среда на учениците със специални образователни потребности

4. Методика на изследването

Избраната от докторантката методиката на изследване позволява да се постигне поставената цел, решаването на задачите в теоретичен и практичен план, както и потвърждаването или отхвърлянето на хипотезите чрез измерване и оценка на емпиричните единици на изследването.

Използваните методи са теоретичен анализ, наблюдение, метод на емпиричното изследване, статистически методи на обработка на резултатите със софтуерната програма SPSS 16 и електронна таблица MS Excel 2016. Направен е анализ на психометричните характеристики на отделните методики по различните субскали, като е направена проверка на хипотезите за нормалност на разпределението на суровия бал.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в обем 256 страници с пет допълващи приложения, 17 таблици, диаграми – 78 и 22 фигури. Структурата включва: увод, четири глави, изводи и обобщения, препоръки, заключение, приложение и литература.

Уводът е фокусиран върху актуалността на изследваната тематика, свързана с подкрепата и социализацията на учениците със специални образователни потребности, обучавани в училищата в условията на приобщаващото образование с нарастващата необходимост от изграждане на приобщаваща образователна среда за всички ученици в общообразователните училища.

В *глава първа* е представен теоретичният анализ на приобщаващата образователна среда в училищата. Интерпретирани са понятия „среда“ и „образователна среда“ като фактори за качествено образование. В параграф 1.2.1. и 1.2.2. докторантката разглежда образователна екосистема: ученик - учител - среда и екосистемния модел на приобщаващото образование в училищна възраст с фокус върху приобщаващата образователна среда за ученици със специални образователни потребности.

Анализирана е нормативната осигуреност на приобщаващата среда у нас. Тук също са анализирани базисните условия за изграждане на приобщаващата среда в училищата и моделите на приобщаващото образование.

Във *втора глава* са представени групите деца и ученици със специални образователни потребности с основни характеристики и отражението им върху ученето и социализацията. В теоретико - исторически аспект е разгледано обучението на учениците със специални образователни потребности в специалното, интегрираното обучение и приобщаващото образование, както и моделите към лицата с увреждания през различните етапи на образованието. В параграф 2.3.2. докторантка описва моделът на ISF и функционално оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците. Тук са представени международните и европейски политики по прилагането на приобщаващото образование като основно човешко право и приобщаващото образование в контекста на българската образователна система. Много умело докторантка разглежда приобщаващата образователна среда за ученици със специални образователни потребности със специфичните и компоненти.

В *трета глава* е представен обектът, предмета, целта, задачите, хипотезите, които са изведени в логическа последователност, участниците и етапите на изследването. В методологията на изследването е представено комбинирането на качествени и количествени методи за събиране на информация. За целите на изследването са разработени: анкета за директори и зам.-директори, анкета за представители на Обществените съвети към училищата-авторски вариант и въпросник за родители на деца със специални образователни потребности

В *четвърта глава* са представени резултатите от проведеното емпирично изследване. Докторантката анализира резултатите от анкетния метод за оценяването, развитието и управлението на приобщаващите процеси в училището от директорите. Анализирани са и резултатите от въпросника за родителите на деца със специални образователни потребности, относно включването им в процеса на приобщаване в образователната институция, както и анализ от анкетното проучване на членовете на Обществените съвети към училищата, които са ангажирани с различните общностни групи в подкрепа на училището по пътя на преобразуването му в приобщаващо. С диаграми и таблици е визуализиран анализа на резултатите от емпирично изследване, съпроводени с интерпретиране на съответния резултат.

Дисертационният труд завършва с *изводи, препоръки и заключение*. На базата на извършения анализ на резултатите от емпиричното изследване, авторката прави пет извода.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите от научното изследване могат да се сведат до:

• Научно -теоретични приноси

✓ Направен е детайлен обзор на международните и държавни документи, регламентиращи правото на учениците с различни видове увреждания, нарушения и/или затруднения да се обучават в ресурсно осигурена общообразователна среда, отговаряща на различните потребности и интереси;

✓ Обобщено и интерпретирано е понятието за „приобщаваща образователна среда“ и нейната ключова роля за ученето и развитието на учениците със специални образователни потребности;

✓ Констатирано е, че приобщаващата образователна среда за ученици със специални образователни потребности в училищата има многокомпонентна структура, като са изведени и обобщени общите и специфичните компоненти на средата.

• Научно-практични приноси

✓ Адаптиран и приложен е екосистемен модел на приобщаващото образование в училищна възраст, организиран в пет измерения;

✓ Адаптиран и приложен е Инструмент за оценка на приобщаващата образователна среда за ученици със специални образователни потребности;

✓ Разработен е модел на приобщаваща образователна среда със специфични компоненти за ученици със зрителни нарушения.

Приносите от дисертационния труд ми дава основание да посоча, че те намират своето приложение както в специалната педагогика, така и в здравното образование

6. Лично участие на докторанта

Гергана Колчакова е била докторантка в задочна форма на обучение. Тя е реализирала персонално цялото дисертационно изследване с компетентната помощ на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложила 4 броя публикации по темата на дисертацията, от които две са на международни конференции и две на национални конференции. Публикациите напълно съответстват на изискванията на ПУ „Паисий Хилендарски“ за

открита процедура на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

8. Автореферат

Авторефератът отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от изследването.

9. Въпроси и препоръки към докторанта

1. Каква е Вашата визия за продължаване на изследваната проблематика?
2. Как управлението на приобщаващата среда ще бъде отразено в атестирането на педагогическите специалисти?

10. Лични впечатления

Познавам Гергана Колчакова като отговорна, прецизна, информирана личност към актуалните проблеми на децата и учениците със специални образователни потребности, относно тяхното приобщаване в образователните институции и качествено им обучение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Гергана Колчакова съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ПУ „Паисий Хилендарски”.

Дисертационният труд показва, че докторантката *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на **Гергана Димитрова Колчакова** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

09.03.2020 г.

Рецензент:

Доц. дпн Жана Янкова